

1 november 1914

De Koningin en de Belgische uitgewekenen.

De minister van binnenlandse zaken, mr. Cort van der Linden, maakt in de Staatscourant bekend:

Het heeft Hare Majesteit de Koningin behaagd mij op de dragen openlijk uit te spreken, dat Hare Majesteit diep getroffen is door de talrijke uitingen van dankbaarheid, door Belgische uitgewekenen tot Haar gericht, voor de hulp en de steun, alom in Nederland ondervonden. Hare Majesteit betuigt voor die gevoelens Haar hoge waardering.

Het is Hare Majesteit een voldoening te ontwaren met hoeveel liefde het gehele Nederlandse volk zich gewijd heeft aan de vervulling van de plichten, geboden door gastvrijheid en menselijk medegevoel.

Vrijdag zijn over het station Roosendaal 9675 Belgische vluchtelingen uit ons land naar België teruggegaan.

Het stoomschip Coblenz, uit Londen gekomen, heeft in de afgelopen nacht omstreeks twaalf uur in de Maashaven alhier ligplaats genomen bij Furness' loodsen. Met de lossing van duizend pond voedingsmiddelen voor de Belgen is vannacht nog een aanvang gemaakt.

's Gravenhage.

De Belgische vluchtelingen, die nog gehuisvest waren in een gebouw aan de Steynlaan, zijn vrijdag per elektrische tram overgebracht naar het circusgebouw te Scheveningen.

Te Hansweert zijn gisteren weer zeer veel Belgen met de Telegraafboot uit Antwerpen aangekomen.

Rotterdam.

Vandaag zijn 193 vluchtelingen van hier naar Antwerpen en omstreken teruggekeerd. Er werden er 186 kosteloos vervoerd en 7 betaalden de reis.

2 november 1914

Antwerpen.

De Antwerpsche Tijdingen van 29 oktober, nr 8. Het dagblad dat te Antwerpen met steun van de overheid na het bombardement is ingericht, schrijft het volgende over de Nederlandse uitvoerende afdeling van het centraal bureel van inlichtingen te Antwerpen:

Niet alleen in Nederland, doch buiten de grenzen, in België, ja in Antwerpen zelfs, hebben de Nederlanders hun beschermende hand uitgestrekt ten voordele der ongelukkige Antwerpenaars.

Op het initiatief van de heren Wit van der Veen, E. H. van Baumhauer, baron G. W. de Vos van Steenwijk, werd het Antwerps centraal bureel voor inlichtingen aan vluchtelingen tot stand gebracht. Omwille van de waarheid moeten wij er bijvoegen dat enige aan hun stad verkleefde Antwerpenaars een behulpzame hand hebben toegestoken om het werk tot een nuttige inrichting te maken.

Pas enige dagen gesticht, is het wonderlijk te zien, wat troost en gerustheid reeds in sommige families gebracht werd.

Wij raden dan ook onze bevolking aan, ruimschoots gebruik te maken van de bereidwillige tussenkomst van voornoemd comité, dat gevestigd is op de Kunstlei 61. En we zijn overtuigd, de tolk te wezen van gans Antwerpen en de beproefde in Nederland uitgeweken inwoners, om onze innigste dank te betuigen aan allen, die medegewerkt hebben tot het in stand brengen van dit zo menslievend werk, en inzonderheid aan de heren Van der Veen, voorzitter, von Baumhauer en baron de Vos van Steenwijk, leden, die daarvoor opzettelijk uit Nederland zijn gekomen met een onzer landgenoten.

Hulde aan deze filantropen.

Wij voegen hier aan toe, dat mr. Louis Franck, voorzitter der intercommunale commissie, prof. Meijers en bovengenoemde heren uit Roosendaal riep (waar zij het spoorwegbestuur en de stationscommandant bijstonden bij de distributie der vluchtelingen over heel ons land), om de terugkeer der vluchtelingen naar Antwerpen te bespreken, waaruit, met goedkeuring ook der militaire overheid, dit bureel ontstond op 14 oktober. Senator Van der Molen, advocaat Poplimont, de heer Montens van Oisterwijk, lid van de bestendige raad, de griffier provincial Schobbens (Belgen), vormden hiertoe met hen een comité-generaal, onder beschermheerschap van de Nederlandse consul-generaal J. A. van den Bergh te Antwerpen.

Het Belgisch uitvoerend comité bestaat uit de heren Schobbens, Horemans en de Keyzer, voor wie geen moeite ooit te veel blijkt en die zich ware vaderlanders tonen, waarop vooral Antwerpen trots mag zijn.

De burgerlijke gouverneur van Antwerpen heeft, in antwoord op een desbetreffende vraag, als zijn mening te kennen gegeven, dat de bemiddelde Duitsers thans voorgoed naar Antwerpen kunnen terugkeren.

Uit La Rochelle wordt aan de Indépendance belge gemeld, dat de Belgische vluchtelingen in Frankrijk, die te La Pallice per stoomboot zijn aangekomen, naar verschillende departementen zijn gezonden en tot dusver als volgt verdeeld: Ariège, 4000; Charente, 2000; Dordogne, 2000; Boven-Garonne, 2000; Gers, 1000; Gironde, 1000; Lourdes, 2000; Lot-et-Garonne, 2000; Hoge Pyreneeën, 100.000; Lage Pyreneeën 5000; Tarn en Garonne, 3000; Vendée, 3000; Deux-Sèvres, 3000; Tarn, 5000; Vienne, 2000; Boven-Vienne, 2000. Verder zijn er nog 1000 vluchtelingen naar Cahors en 1000 naar Mont de Marsan verzonden.

Volgens een telling van het Franse ministerie van oorlog, bedraagt het aantal van de naar Frankrijk gevluchte Belgen 400.000.

De Posthoorn deelt mee, dat men te Vlissingen, waar zeer veel Belgische postbeambten verblijven, begonnen is met de tractementen van die beambten over de maanden september en oktober uit te betalen en dat daarmee geregeld zal worden voortgegaan.

Het Belgische comité te Middelburg richt aldaar een Belgische school op.

Over Roosendaal zijn gisteren 12.510 vluchtelingen uit Nederland naar België vertrokken.

Rotterdam.

Heden zijn 576 vluchtelingen van hier naar Antwerpen en omstreken vertrokken. Van het station Delftse Poort reisden af 284 kostelozen en 174 betalenden, van het station Beurs 112 betalenden en 6 kostelozen.

Amsterdam.

Hedenmorgen zijn 230 vluchtelingen naar Antwerpen teruggekeerd.

Door ambtelijke tussenkomst is aan het Nederlandse comité tot steun van Belgische vluchtelingen uit Denemarken overgemaakt, het bedrag van giften daar te lande ingezameld door te Kopenhagen verschijnende bladen, te weten een som van 25.000 kronen, ingekomen bij het dagblad National Tidende, en een van 1000 kronen als eerste bijdrage van het dagblad Raden Amtaros.

De Nation stelt voor, dat Engeland geld zal geven aan de Belgische regering, voor de Belgische vluchtelingen in Nederland, welk geld dan door de Belgische consuls in ons land besteed zou kunnen worden.

Het blad beroept zich, om te bewijzen hoe erg de nood in ons land is, op een tweede ingezonden stuk van mej. Ellen Walshe. Deze heeft nu het aantal inwoners van Nederland tot zes miljoen verhoogd, maar herhaalt, dat wij hier in Zuid-Holland alleen het oorlogsbrood moeten eten, dat, volgens haar, voornamelijk vervaardigd is uit zemelen en aardappelen. Ook zegt zij, dat in deze provincie alle zaken volkomen stil staan. Er komen nog andere beweringen in het stuk voor, die het wenselijk maken, dat deze Engelse, bij al haar goede bedoelingen, zich betere inlichtingen verschafft.

Proclamatie.

De burgemeester van Rotterdam brengt ter kennis, dat de Duitse overheid aan het Nederlandse gezantschap te Brussel heeft medegedeeld, dat het in haar bedoeling ligt de uitgeweken Belgen te doen terugkomen, opdat terug normale betrekkingen in het bezette België zullen heersen. Daarbij is door die overheid de volgende kennisgeving gedaan:

“Onder de Belgische vluchtelingen in Nederland is het gerucht verspreid, dat, wanneer zijn eenmaal in België zijn teruggekeerd, de Duitse autoriteiten hun de terugkeer naar Nederland om familie af te halen zouden verbieden. De gouverneur-generaal wenst dat tegen dit valse gerucht, dat het herstel van regelmatige toestanden in de grensstreken in de weg staat, zou worden opgetreden en dat de vluchtelingen zullen weten, dat het hun geoorloofd is hun familie te gaan terughalen.”

De burgemeester voornoemd,

ZIMMERMAN

Rotterdam, 2 november 1914.

3 november 1914

De heren Louis Franck, voorzitter van de intercommunale commissie, en de senator Ryckmans zijn gisteren per auto uit Antwerpen in Den Haag gekomen om enige zaken betreffende de terugkeer van de Belgische vluchtelingen te regelen.

Gisteren zijn te Vlissingen uit Engeland wollen dekens en bussen groente voor de Belgische vluchtelingen aangekomen. Enige Engelse dames zullen toezicht houden op de verdeling.

Roosendaal-Essen.

De dienst Roosendaal-Essen kan voorlopig niet worden ingevoerd. Er zullen echter dagelijks tussen 7 uur 's morgens en 3 uur 's namiddags extra treinen van Roosendaal naar Essen vertrekken en naar Antwerpen (Merksem) doorgaan.

Deze treinen keren van Antwerpen (Merksem) terug en geven zo gelegenheid uit die richting naar Roosendaal te reizen.

Belgen te Amsterdam.

H. B. (prof. dr. H. Brugmans) schrijft in het november-nummer van het maandblad Amstelodanium:

Nu Amsterdam in de afgelopen maand een kolonie van naar schatting 25.000 Belgische vluchtelingen had te herbergen, gaan onze herinneringen terug naar vroegere soortgelijke gebeurtenissen, die evenwel voor Amsterdam een verblijdender verloop en heuglijker resultaat hadden dan de huisvesting van duizenden ongelukkigen thans. Het is niet de eerste keer, dat ons land en Amsterdam een grote instroming van Zuid-Nederlanders kan aanschouwen. Het is algemeen bekend, dat na 1580, toen Parma's macht in de Zuidelijke Nederlanden steeds veld won, uit tal van steden van Walen- en Vlaanderenland een groot aantal burgers om den gelove vluchtten naar het geloofsverwante en veilige noorden. Vooral werd de stroom van vluchtelingen breed, toen Antwerpen in 1585 door Parma na een beroemd beleg werd veroverd. De tijden der geloofsvervolging waren toen voorbij. Parma kon in 's Konings naam billijke voorwaarden aanbieden aan degenen, die wensten uit te wijken. Hun zou geen belemmering in de weg worden gelegd; zij zouden twee jaar lang orde op hun zaken mogen stellen; in hun bedrijf zouden zij in die tijd vrij zijn. Zeer velen

maakten van deze gunstige voorwaarden gebruik en vertrokken uit de Scheldestad, van wie de bloei reeds toen duidelijk voorbij was. Ook daarom zullen stellig velen zijn vertrokken en hun zaken hebben overgebracht naar het noorden, voornamelijk naar Amsterdam. Dat wordt bovendien duidelijk bewezen door het feit, dat ook katholieken uit Antwerpen zijn weggetrokken. Wie zaken wilde doen, deed wijs niet te Antwerpen te blijven, maar naar Holland en Zeeland te gaan. Daar hebben inderdaad de Zuid-Nederlanders zeer nuttig gewerkt. Tal van industrieën danken aan hun kapitaal en hun energie nieuw leven; met name de Leidse weefnijverheid, die geheel vervallen was, kwam door hen tot nieuwe ontwikkeling en frisse bloei. Ook uitnemende kooplieden kwamen uit het zuiden; wij noemen slechts de namen van Balthasar de Moucheron, Isaïc le Maire, Willem Usselincx, Lodewijk de Geer en zovele anderen. Zij hebben aan onze handel een forse grootsheid bijgezet en ook een verhoogde bloei geschonken, waaraan men vroeger niet durfde denken. Zij hebben de wat voorzichtige en benepen Hollandse koopman een prikkel gegeven, die hem dreef tot de grootste ondernemingen. Zo vulden Zuid- en Noord-Nederlander elkander gelukkig aan. De eerste was de man van het grote initiatief, van de grootse denkbeelden, van de vage hersenschimmen ook; de laatste was de wikkende redenaar, de man van weinig durf, maar ook van de stoere, nimmer falende volharding.

Door beider samenwerking zijn bv. de beide grote Indische compagnieën tot stand gekomen; Vlaamse fantasie en Hollandse berekening werkten hier voortreffelijk samen. Ook onze geestelijke beschaving dankt veel aan de Zuid-Nederlanders. Talloos zijn de predikanten, die uit het zuiden stamden; wij noemen alleen maar Dathenus en Gomarus. Ook geleerden en kunstenaars kwamen uit het zuiden: Daniel Heinsius kwam uit Gent en vooral, Vondel,

hoewel in Keulen in ballingschap geboren, was toch een Antwerpenaar van afkomst. Er is ook een keerzijde der medaille. Wie kent niet de armoedige, haveloze en ook beschaafde Zuid-Nederlander, door het lot naar Amsterdam verzeild, m.a.w. de Spaanse Brabander?

Nadien zijn er nog heel veel betrekkingen tussen Antwerpen en Amsterdam geweest. De Schelde was en bleef gesloten, Antwerpen werd de ademhaling belet. Maar de stad bleef veel aantrekkelijks behouden, ook om haar weergalozе kunstschaten, door Van Dijk en Rubens en zoveel anderen juist in de eerste helft der zeventiende eeuw zo belangrijk verrijkt. Geen wonder, dat Frederik Hendrik haar wilde veroveren en bij de republiek voegen; geen wonder ook, dat Amsterdam zich daartegen verzette, omdat het daarvan terecht groot nadeel voor zijn handel vreesde. Het verhaal, dat Amsterdamse kooplieden Antwerpen proviandeerden en van munitie voorzagen, toen de stadhouder de Scheldestad aanviel en dreigde te belegeren, is zeer verdacht van oorsprong en dus niet zeer geloofwaardig, maar dat Amsterdam Frederik Hendrik, gelijk op ander gebied, ook tegenwerkte bij zijn plannen op en met Antwerpen, staat vast.

Een andere instroming van vluchtelingen uit het zuiden naar het noorden is van veel later tijd en ook van geheel ander karakter. Het betrof hier ook geen zuid-, maar juist noord-nederlanders, die uit de zuidelijke provinciën vluchtten in 1830 en volgende jaren. Het waren meestal ambtenaren, maar toch ook wel Antwerpse kooplieden. Onder hen noemen wij Kinker, die uit Luik moest vluchten, en Thorbecke, die zijn kathedre te Gent moest ruimen. Het getal van deze vluchtelingen was evenwel veel kleiner dan dat van 1580 en volgende jaren en natuurlijk ook dat van oktober 1914.

Gisteren zijn over het station Roosendaal 12.115 uitgewekenen naar België teruggekeerd.

Rotterdam.

Van de stations Delftse Poort en Beurs zijn heden vertrokken 504 Belgische vluchtelingen, 265, die kosteloos reisden, en 239 betalenden.

Amsterdam.

Met de extratrein zijn heden 282 vluchtelingen naar Antwerpen teruggekeerd.

De heren Hymans en Cooreman, kamerleden en ministers van staat van België, hebben gisteren een bezoek aan Amsterdam gebracht. Vergezeld door de heren dr. Jitta, voorzitter der centrale commissie voor de Belgische uitgewekenen, en mr. Stuart en Delhez, onderscheidelijk voorzitter en secretaris der Belgische commissie, brachten zij een bezoek aan de asielen, die nog hier ter stede in gebruik zijn, aan de Effectenbeurs en aan het centrale doorgangshuis op IJ- en Handelskade.

Naar ons ter ore kwam, namen de heren Hymans en Cooreman een gunstige indruk mee van de maatregelen, die hier ter stede ten behoeve van de Belgische uitgewekenen zijn genomen.

's Gravenhage.

Het gemeentebestuur heeft bepaald, dat kinderen van Belgische uitgewekenen alleen dan op de gemeentescholen kunnen worden toegelaten, wanneer hun ouders zich in het bevolkingsregister als gevestigd in deze gemeente, hebben laten inschrijven.

Zonder die eisen zijn op de Tekenacademie enige Belgen en Nederlandse militairen, voor zover er plaats is, tot het volgen van de lessen toegelaten. Hieronder bevinden zich volwassenen. De Belgen komen grotendeels in de schilderklas en de afdeling kunstnijverheid.

4 november 1914

Het gemeentebestuur van Antwerpen gaat, naar men meldt, dagelijks nauwkeurig na hoeveel vluchtelingen naar Antwerpen terugkeren.

Hiervoor wordt door de gemeenteambtenaren van Merksem aantekening gehouden van het aantal passierscheinen enz., welke daar gevraagd worden of ter stempeling aangeboden.

Alle uitgewekenen, die naar Antwerpen terugkeren, moeten zich van daar van een pas voorzien.

Het totale aantal mannen en jongelieden boven 16 jaar (vrouwen en kinderen behoeven geen pas te hebben), dat zich dagelijks aanmeldt, bedraagt tussen de 4 à 5000.

Zondag zijn er 6125 naar Antwerpen teruggekeerd.

De eerste sneltreinen uit Duitsland naar België zijn nu ingesteld op de lijn Berlijn-Keulen-Aken-Brussel. De buitenlandse verbindingen van de nieuwe dienstregeling bepalen zich tot Oostenrijk en de neutrale staten. De treinen lopen over het geheel met dezelfde snelheid als in vreedstijd.

Proclamatie.

De burgemeester van Rotterdam brengt ter kennis dat de Duitse overheid aan het Nederlandse gezantschap te Brussel heeft medegedeeld, dat het in haar bedoeling ligt de uitgeweken Belgen te doen terugkomen, opdat wederom normale toestanden in het geoccupeerde België zullen heersen. Daarbij is door die overheid de volgende kennisgeving gedaan:

“Onder de Belgische vluchtelingen in Nederland is het gerucht verspreid, dat, wanneer zij eenmaal in België zijn teruggekeerd, de Duitse autoriteiten hun de terugkeer naar Nederland om familie af te halen zouden verbieden. De gouverneur-generaal wenst dat tegen dit valse gerucht, dat aan het herstel van regelmatige toestanden in de grensstreken in de weg staat, worde opgetreden en dat de vluchtelingen zullen weten, dat het hun geoorloofd is hun familie te gaan terughalen”.

De burgemeester voornoemd,

ZIMMERMAN

Rotterdam, 2 november 1914.

Naar aanleiding van de brief in het Romeinse blad Giornale d'Italia over de ontvangst van de Belgische vluchtelingen in ons land (men zie het avondblad van 30 oktober), heeft, naar ons gemeld wordt, de Italiaanse gezant in Den Haag gistermiddag in een bijeenkomst van de vereniging Dante Alighieri het volgende gezegd:

Het doet mij genoegen van deze gelegenheid gebruik te kunnen maken, om in tegenwoordigheid van de talrijke Hollanders, hier samengekomen, mijn verontwaardiging en mijn afkeuring te kennen te geven over het zo ongelooflijk onjuiste oordeel van een Italiaans journalist, die klaarblijkelijk niet of slecht bekend is met

datgene wat Nederland zo spontaan en met zo grote edelmoedigheid gedaan heeft ten bate van het enorme aantal Belgische vluchtelingen, waaronder ook niet weinige Italiaanse onderdanen.

Ik hoop vurig en ben ook overtuigd, dat niemand waarde zal hechten aan die eenzame stem, welke in zo volkomen tegenstelling is met het koor der lof en bewondering der gehele wereld voor de opwelling van mildheid en gastvrijheid, waarmee het ganse volk, te beginnen met zijn liefvallige en geëerbiedigde Koningin en zijn wijze regering, de Belgische vluchtelingen ontvangen en bijgestaan heeft.

Gisteren zijn over het station Roosendaal 8160 uitgewekenen naar België teruggekeerd.

Naar schatting zijn te Hansweert nog tussen de 4000 en 5000 Belgische vluchtelingen.

Het comité tot huisvesting van vluchtelingen van alle nationaliteiten, dat oorspronkelijk de bescheiden taak op zich nam, de vluchtelingen, die aan meer behoefte hebben, dan de bestaande toevluchten kunnen geven, bij families onder dak te brengen, heeft, gedwongen door ontzaglijke toevloed van de van alles beroofden, na de val van Antwerpen, zich genoodzaakt gezien het veld van zijn arbeid aanmerkelijk uit te breiden. Het heeft daarom zelf toevluchten ingericht of helpen inrichten, meubels en huisraad verzameld om in de dringendste behoeften te voorzien. Niet genoeg dankbaar kan het comité zijn voor de bijstand van verschillende personen en comités, die het in de uitvoering van die taak behulpzaam waren. De meest praktische wijze van werken bleek wel de volgende:

Men trachtte de beschikking te verkrijgen over een woning, die door het comité en anderen eenvoudig werd ingericht. Voor de voeding, enz. werd gezorgd door een tien, twintig of dertig families in de buurt, die zich tot een groep verenigden. Nu de winter intreedt, en verschillende asielen niet genoeg beschutting geven, zal het nodig zijn te trachten, op deze laatste wijze meer logies te krijgen, vooral voor hen, die niet in aanmerking komen om bij families te worden gehuisvest.

In de eerste weken na de val van Antwerpen heeft het comité de opgehaalde kleren uitgedeeld in twee grote zalen van het Logegebouw, Fluwelen Burgwal 22, Den Haag, die echter slechts voor korte tijd voor dit doel beschikbaar waren, zodat, ook omdat de aanvraag geleidelijk verminderde, het uitreiken van oude kleren is gestaakt.

Aan terugkerende vluchtelingen, die geheel zonder middelen zijn, wordt door welwillende tussenkomst van de firma H. Braakman & C° te Antwerpen, aldaar namens het comité enig geld uitbetaald, opdat zij zich in de eerste dagen van voedsel kunnen voorzien.

Er is dus nog veel geld en veel medewerking nodig.

Het comité vestigt de aandacht op zijn adres: Fluwelen Burgwal 22 (Logegebouw) Den Haag en op de namen van zijn leden:

A.S. Carpentier Alting, voorzitter; M. I. W. J. Bijleveld, mr. W. J. baron van Lynden, jhr. G. A. Rengers Hora Siccame, 2e secretaris, en J. Visser, penningmeester.

Vertrek van Belgische en andere militairen.

De minister van binnenlandse zaken heeft aan de burgemeesters door tussenkomst van de commissarissen der Koningin in de provincies doen weten, dat de raad van ministers in zake het vertrek van Belgische en andere militairen de volgende gedragslijn heeft vastgelegd:

Het is niet mogelijk ten aanzien van alle mannelijke vreemdelingen, in het bijzonder Belgen, die Nederland binnenkomen, een onderzoek in te stellen, of zij tot het leger van een der oorlogvoerende partijen behoren. Bij het vertrek uit Nederland is een zodanig onderzoek evenmin mogelijk.

Er zal evenwel uit volkenrechtelijk beginsel moeten worden gewaakt tegen een min of meer georganiseerde uittocht uit ons land van de in burgerkleding hier vertoevende personen, behorende tot de Belgische strijdkrachten, zodra er redelijke grond is voor het vermoeden, dat zij vertrekken om zich weer bij de legers der bondgenoten te voegen.

Zulks zou naar het gevoelen van de ministerraad zoveel mogelijk moeten worden verhinderd, evenals pogingen in Nederland om de zich hier in veiligheid bevindende Belgische militairen aan te sporen of geldelijk te helpen, zich weer bij hun leger aan te sluiten.

Rotterdam.

Vandaag zijn er 419 Belgische vluchtelingen van hier naar Antwerpen en omstreken teruggekeerd. Er werden er 186 kosteloos vervoerd; 233 betaalden zelf de reis.

Naar aanleiding van het feit, dat de Italiaanse gezant in Den Haag, de Hertog van Calcetto, gisteren namiddag in een bijeenkomst van de vereniging Dante Alighieri zijn afkeuring heeft uitgesproken over

hetgeen in het te Rome verschijnende blad Giornale d'Italia was geschreven over de ontvangst van de Belgen in ons land, vernemen wij, dat de gezant nog dezelfde dag, waarop het schrijven in bedoelde Romeinse krant in de Nederlandse pers vermeld werd, telegrafisch zijn regering heeft kenbaar gemaakt, hoe verontwaardigd hij was over dit oordeel van de journalist over Nederland, welks edelmoedigheid de bewondering van de gehele wereld had opgewekt.

Tegelijkertijd heeft de gezant de minister van buitenlandse zaken, jhr. Loudon, zijn leedwezen betuigd over het bedoelde artikel.

Volgens heden te Aardenburg ontvangen berichten worden door de Belgische regering alle jongelieden tussen 18 en 30 jaar opgeroepen, om zich bij het leger in Frankrijk te voegen. Het gevolg is dat de Duitse overheid tracht die jongelui gevangen te nemen, waardoor er weer velen naar Nederland wijken.

5 november 1914

Dankbetuiging namens het dames-steuncomité te Bergen op Zoom.

Nu de drukste dagen voorbij zijn, acht het comité het een eerste en tevens een zeer aangename plicht zijn dankbaarheid te betuigen voor alles, wat men zowel in de plaats onzer inwoning zelf als in andere plaatsen gedaan heeft, om de zo zware taak te verlichten.

Wij brengen onze dank aan al de ingezetenen van Bergen op Zoom, die zonder onderscheid van rang of stand, van rijk of arm, al het mogelijke gedaan hebben om de vluchtelingen vriendelijk en gastvrij in deze gemeente op te nemen.

Het was in de eerste dagen, vooral door het bombardement van Antwerpen, een intocht van vluchtelingen, zoals zeker niemand zich had kunnen denken.

Zonder de hulp van allen waren wij er dan ook zeker niet in geslaagd er nog zo veel van terecht te brengen als nu geschied is.

Had het comité de hulp van de Burgerwacht niet gehad, noch de hulp van zoveel welwillende mannen en vrouwen, buiten het comité staande, noch de hulp van de particulieren, die hun huis en familiekring, bereidwillig openstelden, dan had het er zeker allertreurigst uitgezien.

Stellen wij de steun van de ingezetenen van Bergen op Zoom op hoge prijs, zeer dankbaar zijn wij ook voor de hulp, die van buiten kwam, vooral de goede gaven, die ons zo ruimschoots werden toegezonden.

Wij danken ook de goeude Belgen voor hun geldelijke bijdragen.

De auto's met goed en dekens, met levensmiddelen en versnaperingen, de talrijke zendingen van andere steuncomités, de postwissels, het waren alle lichtpunten in die donkere dagen, die wij nimmer zullen vergeten.

Steeds zullen ook in dankbare herinnering blijven de mannen en vrouwen van elders, die zo moedig met ons medegewerkt hebben.

Wij zijn hier nu in een ander stadium gekomen, wat de vluchtelingen betreft. Hun aantal is wel aanzienlijk verminderd, maar bedraagt toch ongeveer 15.000.

Daarvan zijn er door de regering ongeveer 10.000 ondergebracht in twee kampen. Zij wonen daar en worden er van het hoogstnodige

voedsel voorzien, van meer ook niet. Het is zeker een noodmaatregel geweest, die men moest nemen.

Er moet daarom in berust worden, hoewel een bezoek aan de kampen en in de tenten zeker niet leidt tot instemming met dat besluit.

Men zou zo gaarne de ouden van dagen, de kraamvrouwen met hun kindertjes van nog geen week, de zwakke mannen, vrouwen en kinderen een beter huis en beter voedsel geven.

Het comité hoopt van harte, dat de vluchtelingen spoedig allen naar hun land en woonplaats zullen kunnen terugkeren. Moge het dan zijn met een dankbaar gevoel voor alles, wat men in hun belang heeft kunnen doen, en vooral met een gezond lichaam, want heel wat energie en kracht zullen er gevergd worden van die arme mensen, om de verschrikkingen van de oorlog te boven te komen.

Het comité neemt de vrijheid te eindigen met nog eens een beroep te doen op hen, die wat kunnen en willen afzonderen om het lot van de arme kampbewoners te verzachten.

De ondergetekende zal zich zeer gaarne blijven belasten met het in ontvangst nemen van geld en goed, voor dat doel bestemd.

Namens het comité.

Mevr. Leignes Bokhoven de Jongh

Secretaris

Gisteren zijn over het station Roosendaal 6145 uitgewekenen naar België teruggekeerd.

Het lid van de tweede kamer mr. J. Ankerman, die voor zaken een bezoek heeft gebracht aan België, is dinsdag in Den Haag teruggekeerd.

Zijn algemene indruk, die werd versterkt door hetgeen hij van de Belgische gemeenteautoriteiten vernam, is, dat de Belgische vluchtelingen, die nog in ons land vertoeven, terug kunnen gaan.

Rotterdam.

Heden zijn van hier 376 vluchtelingen teruggekeerd; 243 betaalden de reis zelf en 133 werden er kosteloos vervoerd.

Van de twee lichters met Belgische vluchtelingen, die aan de Stredam, tegenover het Kralingscheveer lagen, is de Berlioz leeg gekomen. Op een lichter van de Steenkolen-Handelsvereniging zijn nog ruim 500 vluchtelingen. Deze lichter wordt nu naar de Waalhaven gesleept en daar aan de wal gelegd. Op de kade vóór de ligplaats is een gedeelte afgeschut; de vluchtelingen zullen gelegenheid hebben daar op de wal beweging te nemen.

Amsterdam.

Hedenochtend zijn 219 vluchtelingen naar België teruggekeerd.

Wij hebben onlangs gemeld, dat Tijdens Tegn het voorstel aan de hand had gedaan, de vredesprijs der Nobelstichting aan de Nederlandse regering toe te kennen voor wat hier te lande gedaan is voor de Belgische vluchtelingen.

Het Handelsblad van Antwerpen steunt dit plan met al zijn krachten. Het bepleit zelfs een verzoekschrift in die geest van alle Belgen, te richten tot het Nobelprijscomité. Het blad is er van overtuigd, dat daartegen van Duitse zijde geen bezwaar zou worden gemaakt.

6 november 1914

In een gisteren te Breda gehouden vergadering van Antwerpse vluchtelingen is besloten, ter herinnering aan de door de Bredase burgerij bewezen hulp, een gedenkteken op te richten. Vele bijdragen zijn voor dit doel reeds ingekomen.

Het Antwerps Centraal Bureau verzoekt te berichten, dat het geen gratis reisgelegenheid verschaft terug naar Holland dan bij hoge noodzakelijkheid. Wel wordt aan onvermogenen naar Antwerpen of Vlissingen kosteloos vervoer verstrekt.

De Amerikaanse gezant dr. Van Dyke heeft van het Rode Kruis in Amerika fl. 25.000 ontvangen tot ondersteuning van de Belgische uitgewekenen in Nederland.

Bovendien zonden Amerikaanse vrienden de gezant fl. 10.000, welke hij heeft overgemaakt aan het Centrale Comité van steun te Amsterdam.

De Leeuwarder Courant verneemt, dat het Nederlandse gezantschap te Rome het volgend protest in het Giornale d'Italia heeft doen opnemen:

De legatie, evenals alle in Italië verblijvende Nederlanders, zijn pijnlijk getroffen door een brief van uw speciale correspondent signor Gino Calta-Bedolo, gedateerd Holland oktober, en gepubliceerd in het Giornale d'Italia van zondag 25 oktober 1914, nr. 294, bladzijde 3.

Het gehele Nederlandse volk is er trots op te hebben kunnen bijdragen, om het lijden te verlichten van een aantal van meer dan 300.000 personen, een dienst, welke de pers van alle Nederland

omringende landen op zijn juiste waarde heeft weten te schatten en waarvan de vele telegrammen van dankbetuiging van de Belgische vluchtelingen aan H.M. de Koningin en aan de Nederlandse regering de bewijzen zijn.

Uw correspondent maakt in zijn brief toespelingen, die naar het ons toeschijnt de vreselijkste beschuldigingen tegen Holland zouden zijn.

De legatie, gezien de feiten, doet bij deze een beroep op uw gevoel van billijkheid en verwerpt boven alles met verontwaardiging de beschuldiging, dat het Nederlandse volk, gedreven door een laag gevoel van naijver op de handel, met vreugde het ongelukkige lot van Antwerpen en haar bewoners ziet.

Integendeel bewijst alles de ongegrondheid van een dergelijke beschuldiging en nooit is er een zo spontane kracht en zo'n algemene bijval gezien om de lijdende mensheid te helpen als de laatste weken in Nederland.

De Belgische consul-generaal te Amsterdam deelt het volgende mee:

De ambtenaren van het ministerie van financiën worden gemachtigd hun functies weer te aanvaarden op de voorwaarden aangegeven in de circulaire van de minister van financiën van 17 september. Dezelfde machtiging wordt verleend aan de ambtenaren van het ministerie van binnenlandse zaken op de voorwaarden omschreven in de circulaire van de minister van binnenlandse zaken van 4 augustus jongstleden.

Leraars en onderwijzers moeten zich ter beschikking stellen van de plaatselijke autoriteiten, waar zij onder ressorteren. De

ambtenaren van het ministerie van justitie moeten hun functie weer aanvaarden, behoudens morele of materiële onmogelijkheid. Aan de ambtenaren van de spoorwegen, post- en telegrafie en telefoon en aan de ambtenaren van het ministerie van publieke werken wordt geen machtiging verleend zich ter beschikking van de Duitsers te stellen.

Voor de staatsdienaars, met uitzondering van de magistraten, leraars en onderwijzers die hun functie uitoefenden binnen de vesting Antwerpen, achten wij het veilig noch waardig voorlopig hun post weer in te nemen.

Volgens de Haagse voorschriften zijn de ambtenaren, die hun functie weer aanvaarden, gemachtigd de volgende verklaring te tekenen:

“Ik ondergetekende beloof hiermee overeenkomstig de besluiten van de Haagse conventie van de 18 oktober 1907 mijn werkzaamheden nauwgezet en getrouw voort te zetten, en niets te ondernemen of toe te laten dat het Duits bestuur van het Belgische grondgebied zou kunnen schaden.”

Het is hun evenwel beslist verboden de eed van trouw aan de mogendheid, die het grondgebied van België bezet, af te leggen.

Men meldt ons uit Aardenburg:

Daar het Duitse legerbestuur in Brugge vóór 6 november 70.000 kg vlee van de bevolking heeft opgeëist, trachten vele Belgen uit de omstreken van Brugge hun vee in veiligheid te brengen op Nederlands grondgebied, zodat hier en in Sluis weer een massa vee aankomt, dat voor spotprijzen wordt verkocht. Het aantal vluchtelingen neemt weer toe.

Iedere kar voert weer tal van mensen uit Brugge aan, die deels hier blijven, deels verder trekken.

Belgische vluchtelingen, die over Duits grondgebied naar Zwitserland willen gaan, worden daar te lande alleen toegelaten, indien zij bewijzen kunnen, dat zij over de nodige middelen beschikken om gedurende enige tijd in hun levensonderhoud te voorzien.

De minister van binnenlandse zaken heeft aan de commissarissen der Koningin bericht, dat het hem aangenaam zou zijn, ten spoedigste na 1 november een rapport te mogen ontvangen, waarin de volgende vragen worden beantwoord:

Hoeveel is, naar raming, het grootste aantal Belgische vluchtelingen geweest, dat tezelfdertijd in uw provincie heeft verblijf gehouden?

Hoe is in het algemeen de houding van de bevolking in uw provincie tegenover de vluchtelingen geweest?

Is het nodig gebleken, in uw provincie bijzondere maatregelen te treffen in verband met de komst of de aanwezigheid van de vluchtelingen? Zo ja, welke zijn die maatregelen geweest?

Hoe gaat het in het algemeen in uw provincie met de terugkeer van de vluchtelingen?

Hoeveel vluchtelingen ongeveer waren op 1 november nog in uw provincie aanwezig?

Rotterdam.

Vandaag zijn slechts 245 vluchtelingen van hier naar Antwerpen vertrokken: 132 betalenden en 113, die kosteloos werden vervoerd.

Belgische vluchtelingen, die naar België wensen terug te keren, kunnen uitsluitend met de treinen, welke 's morgens te 8 u 08 en te 9 u 40 van station Delftse Poort vertrekken, kosteloos worden vervoerd.

Amsterdam.

Depot van levensmiddelen voor de Belgische uitgewekenen.

De commissie voor het depot van levensmiddelen voor de Belgische uitgewekenen bericht ons, dat het depot, dank zij de medewerking van zeer velen uit de burgerij een groot succes is geweest, en dat het in staat is geweest voor een groot aantal doorgangshuizen van vluchtelingen geregeld voeding beschikbaar te stellen.

Door de nieuwe regeling, welke ten aanzien van de uitgewekenen thans is uitgevoerd, is het depot voor dezen niet meer nodig. Het zal aanstaande zaterdag gesloten worden. De goede resultaten, welke het heeft opgeleverd, heeft echter de gedachte doen rijzen, of het niet gewenst is, het thans in leven te houden voor de bevolking van Amsterdam. Mochten zich dames of heren geroepen gevoelen een dergelijke inrichting, wellicht met eethuizen, die door haar worden voorzien, in het leven te roepen, dan is de commissie van het depot, adres Plantage Parklaan 3, gaarne bereid, met hen van gedachten te wisselen.

Heden zijn 154 vluchtelingen naar België teruggekeerd.

Bij het agentschap van de Nederlandsche Bank te Vlissingen is tot heden een bedrag van 700.000 frank tegen Nederlands geld ingewisseld.

7 november 1914

Ten einde een onderzoek in te stellen aangaande het verblijf en vertrek der Belgische vluchtelingen en tevens met de provinciale en de plaatselijke comités de maatregelen te bespreken die nodig zullen zijn wanneer een langdurig verblijf van een deel hunner moet worden verwacht, zullen, blijkens mededeling van de minister van binnenlandse zaken aan de commissarissen der Koningin, de verschillende provincies persoonlijk worden bezocht door de leden van de centrale commissie tot behartiging van de belangen van naar Nederland uitgeweken vluchtelingen te 's Gravenhage.

Het is de minister van binnenlandse zaken, volgens zijn mededeling aan de commissarissen der Koningin in de onderscheidene provincies, gebleken, dat in sommige gemeenten extra kosten voor toezicht, verwarming enz. moeten worden gemaakt. Bij de vaststelling van het bedrag voor vergoeding is de minister van de veronderstelling uitgegaan, dat men daarvoor een volwassen persoon zou kunnen voeden, en dat voor het onder dak brengen bestaande gelegenheden zouden worden gebruikt. Moeten bovendien nog extra kosten van toezicht, verwarming enz. worden gemaakt, dan is hij bereid, ook die te vergoeden, mits zij worden gespecificeerd en tot het onvermijdelijke beperkt.

Kosten van aanschaffing van dekens, strozakken en dergelijke zullen mede worden vergoed, mits eenvoudige goederen zijn aangeschaft.

De minister stelt er prijs op, die goederen, voor zover zij door vertrek van vluchtelingen vrijkomen, te zijner beschikking te krijgen ten behoeve van de in te richten vluchtelingenkampen en verneemt gaarne spoedig hoeveel dekens, strozakken, matrassen enz. aangeschaft voor vluchtelingen, er thans door vertrek reeds vrij zijn gekomen.

Te Gent is de burgerwacht opgeroepen tegen dinsdag om politiedienst te doen, wat ten gevolge heeft dat weer vele leden der burgerwacht naar Nederland vluchten.

Om de uittocht der Belgen naar ons land tegen te gaan, verspreiden de Duitsers het gerucht dat niemand meer in ons land wordt toegelaten.

De majoor etappencommandant die me, nadat ik onder bewaking van Duitse soldaten van de ene plaats naar de andere op transport was geweest, in vrijheid stelde, zegde mij ook dat ik door de Nederlandse militairen niet meer in ons land zou worden toegelaten. Ik uitte mijn twijfel aan de waarheid van deze bewering, maar hij hield vol dat het binnengaan van Nederland zelfs voor Nederlanders door de Nederlandse autoriteiten was verboden.

Het Antwerpse Centraal bureau voor inlichtingen aan vluchtelingen heeft op een desbetreffende aanvraag van de steuncomités hier te lande het volgende antwoord gezonden.

Burgemeesters en lagere gemeenteambtenaren, neringdoenden in consumptieartikelen en van dagelijks gebruik, welgestelden en landbouwers moeten teruggaan.

Rotterdam.

Heden zijn van het station Delftse Poort alhier 215 Belgische vluchtelingen, van wie 144 kosteloos, naar Antwerpen vertrokken. Van het station Beurs vertrokken er 46, van wie 1 kosteloos.

Het comité voor de openbare orde en veiligheid te Antwerpen heeft de heer W. A. van der Veen, directeur van het Centraal Antwerpse Bureau voor inlichtingen aan de vluchtelingen, gevraagd om hulp

tot leniging van de ellende, die deze winter waarschijnlijk groot zal zijn in Antwerpen.

“Er zijn in het gastvrije Nederland vele rijke en gegoede Belgen, die zich van de tussenkomst van Uw en ons comité bedienen tot het verkrijgen van inlichtingen over hun ouders, vrienden en eigendommen. Aan hen, die rustig in Uw schoon land leven is het, dat wij U verzoeken, uit onze naam te vragen enig geld af te staan voor de diensten die U hun bewijst en ons alzo te helpen bij het verlichten van de armoede, die deze winter, naar wij vrezen, zal ontstaan.

Dat zij de verschrikkelijke toestand van onze stedelijke en landelijke bevolking mogen overdenken en dat zij ons, ieder naar zijn krachten, mogen helpen om een kas te vormen tot bestrijding van de ellende door de oorlog in onze streken veroorzaakt.”

Van het Centraal Comité voor de openbare Orde en Veiligheid is voorzitter de heer Oscar van der Molen en secretaris de heer Henri Mauer.

8 november 1914

Men meldt aan de Nieuwe Courant, dat het aantal Belgische vluchtelingen in ons land in de laatste dagen vermeerderd is met een nieuwe categorie, namelijk van personen, die noch wegens vernieling van hun woningen, noch wegens vrees voor levensgevaar reden tot vluchten hebben, maar eenvoudig hierheen komen, omdat zij in België geen werk vinden en dus niet in hun levensonderhoud kunnen voorzien.

Vrijdagmiddag bracht een trein van Bergen de bevolking van een heel Frans dorp in de buurt van Albert aan. Mannen, vrouwen en

kinderen, ellendig gekleed en verwaarloosd, werden eenvoudig aan het station Schaarbeek afgezet en zijn nu voorlopig in het slachthuis ondergebracht. De mensen zijn nauwelijks tot spreken te bewegen. Ze zijn verstompt en verdierlijkt. Een vertelde, dat hij vier weken in zijn dorp in een kelder geleefd had met drie families. Duitse soldaten hadden ze weggehaald en uit Frankrijk naar hier gebracht. Knollen en aardappelen waren hun enige voedsel geweest. Nu zijn ze vrij. Er zijn er bijna duizend, allen even ellendig.

De voorzitter van de Intercommunale Commissie te Antwerpen deelt ons mee dat de onderwijzers die volgens de Belgische wet op de militie ontslagen zijn van de eigenlijke krijgsdienst en die enkel worden ingelijfd in oorlogstijd als ambulanciers, of brancardiers en die thans ontslagen werden, vrij in Antwerpen mogen terugkeren.

Verkeer met België.

Hedenmorgen is aan het station Delftse Poort alhier uit Roosendaal het volgende telegram ontvangen:

“Volgens bericht uit Essen kunnen treinen heden, wegens gemis aan personeel, niet worden doorgevoerd. Verzoek tot nader order geen reizigers met bestemming België af te zenden.”

Rotterdam.

Van het station Delftse Poort alhier zijn heden 158 Belgische vluchtelingen naar Roosendaal vertrokken, van wie 91 kosteloos. Van het station Beurs zijn er geen vertrokken.

Het Antwerpse centraal bureel.

Antwerpen, 6 november.

Ik was in de gelegenheid om van naderbij kennis te maken met het Antwerpse centraal bureel voor inlichtingen, waarvan het ontstaan in dit blad (2 november, ochtendblad) met enkele woorden werd vermeld. Het is gewenst, dat doel en werking van deze instelling in wijdere kring bekend worden, want het lijdt geen twijfel of deze zal, in wellicht onafzienbare tijd, nog werkzaam moeten blijven. Het is dus nuttig, dat meer algemeen geweten zou worden, wat een belangrijk organisme hier in het leven is geroepen, en ook wat er voor de toekomst nog van verwacht mag worden.

Het is me geenszins te doen om aan de particulieren, die het initiatief namen, evenmin als aan hen, die er hun steun aan verleenden of op enige wijze het werk beschermen, kransen te vlechten. De mensen, die zich aan deze taak hebben gezet, zoeken lof noch loon. Als barmhartige Samaritanen hebben zij, gedreven door eigen drang, de zaak op touw gezet en hun enige wens is, dat die geheel zou mogen slagen en ten goede gedijen van zovelen, die thans zo dringend behoefte hebben aan hulp.

Ik wil alleen maar memoreren de namen der heren, die het uitvoerend comité uitmaken en dagelijks doen wat hun handen vinden om te doen. Het zijn, van Nederlandse zijde, de heren W. A. van der Veen, een architect uit Arnhem, voorzitter van de Nederlandse afdeling; E. H. von Baumhauer, uit Amsterdam, en G. W. Baron de Vos van Steenwijk, uit Leiden, secretaris. Van Belgische zijde: senator van der Molen, mr. Poplimont, de bestendige afgevaardigde Montens en de provinciale griffier Schobbens. Het Belgisch uitvoerend comité bestaat uit de heren Schobbens, Horemans en de Keyzer. De consul-generaal der Nederlanden, de heer J. A. van den Bergh, is beschermheer van het algemeen comité. De zetel der instelling is gevestigd Kunstlei 64, waar een ruim en gerieflijk kantoor welwillend ten gebruike is afgestaan door de heer

Arthur Mortelmans, directeur der Gemeenschappelijke Verzekeringkas voor bouwkundige en andere bedrijven, alhier.

Het bureau is eigenlijk ontstaan uit besprekingen tussen de Antwerpse overheden en eerstgenoemde Hollandse heren (bij wie aanvankelijk prof. Meyers uit Leiden was aangesloten) en begon zijn werk, met goedkeuring der militaire overheid, van 14 oktober af. De instelling is dus in wezen een particuliere, maar geniet feitelijk de bescherming van alle hier aanwezige autoriteiten, ook van mr. Brangers, de regeringscommissaris der Nederlanden, en van de heren consuls.

Het ligt in de bedoeling dit particuliere karakter zorgvuldig te handhaven, en dit om begrijpelijke redenen, zodat de nadelen, die in deze tijden aan directe tussenkomst van officiële zijde kunnen verbonden wezen, uitgesloten zijn. Het comité blijft geheel vrij in zijn handelingen en is aan geen overheid hoegenaamd verantwoording schuldig.

Uit de aard der zaak is totnogtoe de leiding der werkzaamheden hoofdzakelijk in handen van Noord-Nederlanders, maar de actieve werkzaamheid van zoveel Belgen als mogelijk, is en blijft zeer gewenst, en dit wordt dan ook, naarmate meer geregelde toestanden intreden, spoedig verwacht.

Het brandpunt is het centraal bureau op de Kunstlei 64 te Antwerpen: hier worden alle krachten samengetrokken, die leiden moeten ter wederbevolking van ons land, tot terugkeer der uitgewekenen, tot herstel der sociale, economische en huiselijke verhoudingen. Met een kernachtig woord vatte de voorvechter van het comité, in een gesprek, dat ik gisteren met hem hebben mocht, samen: het bekende devies "Ich dien". Nuttig zijn! Voelt hij zich als

leider, ook wel vanwege zijn Nederlandschap, een volkomen neutraal persoon, hij stelt het zeer op prijs dat iemand als de burgerlijke gouverneur, senator Strandes, "President der kaiserlichen Civilverwaltung der Provinz Antwerpen", grote belangstelling in het werk heeft betuigd, met name alle mogelijke hulp heeft toegezegd en de hoop uitgedrukt, dat, in het belang van het werk, zo spoedig mogelijk burgemeesters en magistraten op hun post zouden aanwezig zijn.

Uit de werkzaamheid van het centraal bureau zullen voortspruiten factoren, die zich zelfstandig zullen ontwikkelen, naarmate de toestand zich nader ontvouwt. Zo is te verwachten, dat een afdeling zich zal moeten bezig houden met de instandhouding van allerlei corporaties (ziekenfondsen, vakverenigingen, onderlinge verenigingen, enz.); vervolgens een, die de belangen van tuin- en landbouw zal ter hand nemen (spoedige aanvoer van zaaizaden, landbouwverenigingen enz.); het vervoer en het verkeer zullen moeten geregeld worden; de weldadigheid zal door een speciaal departement moeten bestuurd worden, enz.

De voornaamste werkzaamheid van het bureau geldt natuurlijk totnogtoe het verstrekken van inlichtingen betreffende uitgewekenen en geïnterneerde soldaten. Hier volgen een paar sprekende cijfers:

Op 24 oktober kwamen in 150 aanvragen naar vluchtelingen, 80 naar geïnterneerden.

Op 27 oktober: 175 aanvragen naar vluchtelingen, 126 naar geïnterneerden.

Op 31 oktober: 176 aanvragen naar vluchtelingen, 286 naar geïnterneerden; 82 inlichtingen beantwoord.

Op 4 november: 32 antwoorden op inlichtingen uit Holland.

Op 5 november: 700 aanvragen naar geïnterneerden.

Tot op laatstgenoemde dag werden 1200 bezoeken ontvangen.

Elk berichtje over vluchtelingen, in welk Hollands blad ook verschenen, wordt aan het bureau toegezonden, en daar genoteerd. "Helaas, zo luidt de klacht van de heren, waarom nog niet uit Engelse en Duitse bladen? Wie zoekt het uit en zendt het ons. Mensen maken lange dagreizen uit Brussel en verder, en uit Vlaanderen, om ons te raadplegen en vragen te stellen. Wat een teleurstelling, als we hen niet kunnen helpen!" En zij voegen er aan toe:

"Laten alle vluchtelingen ons toch een briefkaart zenden, via Roosendaal, Brugstraat 51, waarop niet meer dan:

Familienaam (liefst met drukletter geschreven), doopnamen.

Woonplaats

Oud

Thans te (met vrouw, kinderen)

Hoevelen kunnen we dan niet helpen!"

De ontroering overmeesterde bijna mijn zegsman, de achtbare voorzitter van het bureel, toen hij mij enige staaltjes van ontmoetingen op het kantoor ging vertellen. Van een vrouw o.a. die uit Rotterdam was teruggekeerd, ergens in de streek van Walem, onder de kogels door, haar man, Louis, had opgezocht; en eindelijk, toen ze met haar schoenen in het bloed stond, door de Engelsen

werd teruggejaagd ..." dat verhaal, in een eenvoud van woorden, 't was om het uit te snikken, je kunt er niet over praten ..."

En verder nog: ... We hebben hier gevallen, waar absoluut moet geholpen worden: bv. een Poolse jongen op kostschool te Brussel door een gevluchte leraar in de steek gelaten; het kind komt hier te voet van Brussel aan en wil over Holland bij zijn ouders te ... Waschiewitz, in Polen!

Een dame, wiens mans als kapitein is gesneuveld, vond geen van haar kennissen terug; allen gevlucht, is zonder enig middel van bestaan, en iedere dag verwacht zij een baby.

Een dame uit goede stand, van alles beroofd, die verklaart niets te eten te hebben ...

En zie, terwijl ik luister naar de verhalen van de heer van der Veen, brengt men alweer een papieren mandje, de post!, vol met brieven, om door te zenden of te beantwoorden, en een zware doos vol met ingeschreven inlichtingsformulieren ...

Te Antwerpen is nu vrijwel het meest nodige goed georganiseerd; 160 commissarissen, gestudeerde kooplieden, vertrouwbare personen uit iedere buurt, bezorgen informaties. Dat werkt in de perfectie, wat de stad betreft, dank zij ook de krachtige steun van het "Comité central d'ordre et de sécurité publique" onder voorzitterschap van senator van der Molen.

Ook voor het omliggende wordt gewerkt. Advocaten en griffiers zijn daar werkzaam als correspondenten. Met de volgende gemeenten bestaat nu geregelde verbinding.

Arrondissement Dendermonde:

Appels, Oudegem, Baasrode, Berlare, Buggenhout, Kalken, Serskamp, Denderbelle, Grembergen, Hamme, Laarne, Lebbeke, Massemen, Mespelare, Moerbeke, Opdorp, Overmere, St. Gillis bij Dendermonde, Schellebelle, Schoonaarde, Dendermonde (stad), Uitbergen, Waasmunster, Westrem, Wetteren, Wichelen, Wieze, Zele.

Deze lijst is natuurlijk aan te vullen met meerdere namen van plaatsen uit heel België, zodra de gelegenheid zich aanbiedt.

Ik sprak daar van de post. Het Centraal bureel ontvangt alleen open brieven, en die moeten op het kantoor afgegeven worden in handen (niet in de bus) van 9 tot 4 uur. Zeer strenge en scherpe controle wordt, men begrijpt waarom, over de inhoud der brieven uitgeoefend. Alle brieven ondergaan "censuur" waarna ze gesloten worden.

Komt eindelijk de financiële kwestie. Alle bijdragen worden dankbaar geaccepteerd en kunnen uit Nederland worden gezonden aan het adres van het Antwerps Centraal bureel voor inlichtingen, Brugstraat 51, Roosendaal. De verzending gebeurt door de bemiddeling van de firma W. Laane, bankiers, Belgisch consulaat. Ook de bekende firma G. J. Engelbertsz, bankiers, te Arnhem, neemt gelden in ontvangst.

Ik besluit met de mededeling, dat het comité, van maandag 9 november af, op zich heeft genomen de behandeling van alle gevallen van hulpbetoon aan behoeftige Nederlanders, gevallen, die niet thuis horen op het Nederlandse consulaat, en dit in overeenstemming met de wensen van consul-generaal van den Bergh. Ik kan er wel bijvoegen, dat deze laatste mij nadrukkelijk heeft verklaard de werkzaamheden van het Centraal bureel zeer te

waarderen. En dit leidt me ertoe, mijn vrienden uit de Nederlandse kolonie te Antwerpen, die deel uitmaken van vereniging tot hulpbetoon aan hun behoeftige landgenoten, er attent op te maken, dat er hier ook voor hen allernuttigst werk is te verrichten. Als ik hun toeroepen mocht in advertentiestijl: "X, Y, Z, keer terug", dan zou ik dat doen met diepe overtuiging.

9 november 1914

Enige tijd geleden is gemeld, dat een regeringskamp voor Belgische vluchtelingen te Roosendaal zou worden opgericht.

Naar thans kan worden gemeld, is hiervan echter afgezien, wegens bezwaren van de militaire overheid daartegen.

Om dezelfde redenen zal het regeringskamp te Hontenisse geen verdere uitbreiding ondergaan, waartoe aanvankelijk het voornemen bestond.

Naar wij vernemen, wordt vanwege de minister van binnenlandse zaken een onderzoek over het gehele land ingesteld, betreffende de vraag, waar nog meer regeringskampen voor Belgische vluchtelingen zouden kunnen worden opgericht, met de bedoeling zoveel mogelijk alle vluchtelingen in deze regeringskampen onder te brengen.

Aan de Belgische vluchtelingen worden voorlopig geen gratis spoorbiljetten uitgereikt, in verband met de omstandigheid dat het Belgisch spoorwegpersoneel weigert de treinen van Essen naar Antwerpen te bedienen.

Te Haarlem is heden met twee Belgische onderwijzers een school geopend, waar 60 Belgische kinderen onderwijs krijgen.

10 november 1914

Volgens officiële telling bevinden zich te Zundert nog ongeveer 900 bemiddelde en 150 armlastige

Te Hansweert zijn gisteren ongeveer 80 personen uit Brussel aangekomen, die allen daar hadden dienst gedaan als garde civique.

Verkeer met België

Volgens hier ter stede ontvangen bericht lopen er heden weer treinen van Roosendaal naar Merksem en wel te 7 en 10 uur in de voormiddag en 12 en 2 uur in de namiddag.

In aansluiting op de treinen komende van Antwerpen, zullen er van Roosendaal treinen vertrekken om 10, 1, 3 en 5 uur.

Hedenvoormiddag te 9 uur 40 min. vertrekt er van het station Delftse Poort alhier voor de Belgische vluchtelingen een trein naar Roosendaal.

Aan de vluchtelingen worden door bemiddeling van de comités weer gratis spoorkaarten verstrekt.

De voorzitter en de secretaris van het Antwerps bureel voor inlichtingen aan vluchtelingen, de heren Mr. A. van der Veen en G. W. de Vos van Steenwijk, zijn op het ogenblik in Den Haag. Zij hebben zich in een persgesprek uitgelaten over de wenselijkheid en mogelijkheid van de terugkeer der Belgische vluchtelingen naar hun vaderland.

Op de eerste vraag: Hoe is de toestand daar? Antwoordde de heer Van der Veen, dat die zeer verschillend is. Er zijn streken, waarheen het onmogelijk is terug te keren en er te leven. Andere daarentegen

hebben weinig geleden. Op het platteland is het hier en daar onmogelijk te wonen zonder levensmiddelen, materiaal voor de bouw van huizen en zonder er vooraf een soort van communititeit op te richten.

De vraag, betreffende de wenselijkheid en mogelijkheid van de terugkeer der Belgen kan, zegde de heer Van der Veen, dan alleen beantwoord worden, wanneer we weten: wie er heen gaat, waarheen men gaat, wanneer men gaat en langs welke weg.

Wie?, omdat het niet voor alle klassen van de bevolking gewenst is terug te keren. In de eerste plaats dienen terug te keren overheidspersonen, wil men er in slagen in die ontvolkte streken een communititeit op te bouwen. Deze laatsten zullen passen moeten verstrekken, gecontrasigneerd door de militaire overheid, opdat men er veilig wonen kan. Na die overheidspersonen, moeten er weerkomen lieden, die middelen van bestaan hebben en levensmiddelen bij zich hebben. Daarna die gezinnen, die onder de hoede van de bovengenoemde personen kunnen leven.

De vraag: "Waarheen men kan terugkeren?" is een vraag, die door de toestand van het ogenblik wordt beheerst. Ook daarom is het gewenst, dat men aan het bureel zou vragen: kan ik nu terugkeren?"

Om er te komen heeft men passen nodig, die men niet kan krijgen zonder behoorlijke identiteitsbewijzen, die men bij zich draagt. Deze zullen waarschijnlijk uit de Belgische tijd zijn en moeten worden afgestempeld door de magistraat en daarna worden goedgekeurd door de Kommandantur (die ze waarschijnlijk zal intrekken en door andere vervangen). Heeft men geen identiteitsbewijs, dan moet men steunen op personen van invloed,

van twee of meer vrienden, die borg staan voor de identiteit. Het is daarom van zo overwegend belang, dat de burgemeesters terugkeren, die hun gemeentenaren kennen. Men heeft mij tegengeworpen, zegde de heer Van der Veen, dat die burgemeesters gevaar lopen en dat zal ongetwijfeld zo zijn, maar dan meen ik te moeten verwijzen naar hun plicht, hun ambtseed, volgens welke hun de belangen van hun gemeentenaren zijn opgedragen en vervolgens geloof ik dan toch, dat in de nazaten van Breydel en de Coninck de geest van hun voorvaderen niet is uitgedoofd. Bovendien hebben die heren zo vaak stukken gestempeld met de Vlaamse Leeuw, dat de betekenis van de "Liebaert" hun niet vreemd mag zijn.

Voor de politieambtenaren geldt hetzelfde. Er lopen elementen rond, voor wie de politiemacht een noodzakelijke tegenhanger moet vormen.

Tot op dit moment is het noodzakelijk geweest in België terug te komen langs Antwerpen. Helaas zijn de overheden wel verplicht geworden maatregelen te nemen zodat aan de opstuwung in Antwerpen paal en perk wordt gesteld. Van Antwerpen uit zijn de verkeersmiddelen onvolkomen. Ook geld is daar noodzakelijk om zich te kunnen begeven naar verder gelegen plaatsen, wanneer de overheid daartoe verlof heeft gegeven.

Men moet dus in Nederland zeer voorzichtig zijn met het zenden van mensen terug naar België.

Zijn de burgemeesters weer op hun post, dan zal men trachten in iedere plaats loodsen op te richten voor onderdak aan daklozen.

Hoe men ook denkt over de Duitse militaire overheid, het mag niet worden ontkend, dat ze over het algemeen methodisch en ordelijk

handelt en zichzelf gelijk blijft. Ze is over het algemeen gezind, de kleine dingen klein te laten, het Belgisch nationaal gevoel te ontzien, en naar mij door een hooggeplaatst diplomaat werd verzekerd, erkent men de werkelijke vijand in het Belgische volk niet: vandaar zachtheid en medelijden, voor zover dit met militaire begrippen strookt.

Te midden van die chaos staat ons bureau Kunstlei 64, Antwerpen. We reiken de hand aan ieder, die tot ons komt. Wij helpen, raden en steunen. Wij zijn op de hoogte van alle wisselingen der problemen, voordat men in Nederland daarvan droomt. Het treft ons meermalen, dat tegenover de ernstige, op juiste gegevens steunende mening van ons leidinggevend comité in Nederland een chaos van tegenstrijdige en warrelende opinies staat. Laat men toch begrijpen, dat de leiding in het vluchtelingenvraagstuk uit België moet worden gegeven. Wij roepen daartoe alle comités in Nederland op geen beslissingen te nemen alvorens ons te hebben gehoord. Dat geen personen terugkeren zonder hun wensen en toestand op de door ons gratis verspreide formulieren te hebben blootgelegd en daarop ons antwoord te hebben ontvangen. Het woord "lastig vallen" kennen wij niet. Wij bieden de hand aan iedereen, die vraagt en stellen ons in zijn plaats. Wij hebben de samenwerking van alle autoriteiten en weldenkenden in Antwerpen en elders.

We hebben een enkel verzoek. Men begrijpt, dat onze arbeid geld vraagt. Wij hebben gehoord van het bestuur van verschillende comités, dat men niet wist of men de kosten van voedsel in rekening zou brengen aan welgestelde en salaris trekkende vluchtelingen. M.i. bestaat hiertegen niet het minste bezwaar, mits die kosten zo laag mogelijk worden gerekend. Met dit inkomend bedrag kan men bv. de inlichtingen betalen, die door ons werden verstrekt. Het geld,

dat wij niet nodig hebben wordt gebruikt om ellende te verzachten en nood te lenigen.

Ook senator van der Molen, de voorzitter van het Comité voor orde en openbare veiligheid, richtte reeds een noodkreet tot zijn landgenoten in Nederland. Hulp moet komen ook voor België. Wij moeten voor zoveel de omstandigheden het toelaten, de wederbevolking en de wederopbouw van het Belgische vaderland voorbereiden.

Dat men ons steune. Alle bedragen kunnen worden gezonden aan de firma E.C. Engelberts en C°, te Arnhem en verder door genoemde firma aan te wijzen firma's. Ook kunnen de vluchtelingen en uitgewekenen ons werk vereenvoudigen door ons voortdurend op de hoogte te houden van hun adres. Men bedenke, wij zijn ieders persoonlijke vriend. Men zende ons telkens een briefkaart. Wij hopen, dat er honderdduizenden zullen komen. Adres: "Centraal bureel voor inlichtingen, Kunstlei 64 Antwerpen via Brugstraat 51 Roosendaal N.B. Nederland".

Keerzijde; "Familiennaam (drukletters), doopnamen, ouderdom; woonplaats in België; adres in Nederland of Engeland; korte bijzonderheden in Vlaams of Frans, bv. vrouw en kinderen in welstand, deze of gene vriend of verwant is gestorven, hoopt terug te keren of te emigreren naar andere land, werk gevonden, heeft nog geld enz. enz."

Het comité heeft 160 man aan het werk en briefkaarten, hoeveel het er ook zijn, worden dezelfde dag beantwoord.

Naar het Utrechts Dagblad meldt, heeft het Utrechtse provinciaal comité tot hulp en ondersteuning van vluchtelingen zaterdag jongstleden met een der leden van de door de regering opgerichte

Centrale Commissie vergaderd. In deze vergadering werd namens de Centrale Commissie tot hulp en ondersteuning van vluchtelingen, die te 's Gravenhage gevestigd is, het volgende medegedeeld:

Er bestaat geen bezwaar tegen het aan het werk zetten van vluchtelingen, voor zover dat althans niet in strijd is met de belangen der eigen ingezetenen. De commissie noemt o.a. als aanbevelenswaardige werkzaamheden heideontginning voor de mannen en voor de vrouwen kant maken.

Het beheer van de Belgische staatsspoor, posterijen, telegrafien en zeewezen deelde mede, dat zodra ambtenaren, werklieden, enz. die als uitgewekenen in ons land verblijf houden, hun salaris hebben ontvangen, zij niet meer ten laste van de Nederlandse liefdadigheid mogen blijven, doch in eigen onderhoud dienen te voorzien.

Gevluchte Belgische onderwijzers.

Naar wij vernemen, is in het begin van deze maand in het American Hotel een vergadering gehouden, belegd door het Internationaal Bureau van Onderwijzersverenigingen, waarbij tevens tegenwoordig waren Belgische onderwijzers uit allerlei plaatsen van ons land, waar zich thans betrekkelijk grote aantallen van hen bevinden (als Aardenburg, Oostburg, Bergen-op-Zoom, Maastricht, Amsterdam, 's Gravenhage, Rotterdam, enz.), alsmede vertegenwoordigers van het Algemeen Nederlands Comité tot steun van de Belgische onderwijzers en gedelegeerden van de plaatselijke comités. De vergadering werd geleid eerst door de heer Mieras, vertegenwoordiger van het Nederlands Onderwijzersgenootschap in het Internationaal Bureau, later door

de heer Otto, lid van de tweede kamer, die de Vereniging van Hoofden van Scholen in bedoeld bureau vertegenwoordigt.

Op deze vergadering is in de eerste plaats besproken de wijze van werken van de plaatselijke comités. Bepaald werd, dat de heer Otto van de burgemeesters in alle plaatsen van Nederland een opgave zou vragen van de Belgische onderwijzers, in die gemeenten vertoevende. De Heer Otto heeft reeds opgave ontvangen van een zeshonderdtal hier verblijvende Belgische onderwijzers en onderwijzeressen, die samen met hun gezinnen een getal van meer dan 2000 personen vormen. Deze zijn door de bemoeiingen van het algemeen steuncomité van de grote stroom van Belgische vluchtelingen afgezonderd. De plaatselijke comités hebben opdracht, om onmiddellijk een onderzoek in te stellen naar de toestand, waarin deze lieden verkeren en daarvan rapport te doen aan het algemeen comité, dat dan onmiddellijk zorgt, dat steun wordt verleend, wanneer deze nodig is.

Die steun wordt verstrekt in de volgende volgorde. Allereerst worden de lieden onderdak gebracht in gezinnen van Nederlandse onderwijzers. Is dit niet mogelijk (als het gezin te groot is of zich er ziektegevallen voordoen), dan worden zij gehuisvest in leegstaande gemeubelde huizen, die door particulieren of verenigingen (als het herstellingsoord te Lunteren, het gebouw van de Vereniging voor Vakantiekolonies te Bergen-aan-Zee) kosteloos ter beschikking zijn gesteld van het algemeen comité. Dit zorgt dan voor de kost en de huishouding. Een derde wijze van hulpverlening bestaat in het verschaffen van geld aan de Belgische onderwijzers. Zo deed zich het geval voor, dat een onderwijzer juist over de grenzen was gekomen, toen zijn vrouw haar vijfde kindje kreeg.

De gevolgde werkwijze vond ter vergadering volkomen instemming, evenals de opdracht die aan de Heer Otto verleend is.

Vervolgens is besproken de toestand in België, speciaal in verband met een mogelijke terugkeer van Belgische onderwijzers. Die terugkeer is noodzakelijk, omdat zij anders blootstaan aan het gevaar, dat zij ontslagen worden.

Intussen is gebleken, dat de onderwijzers aarzelen, in verband met de toestand in België terug te keren; vooreerst, omdat zij bang zijn, door de Duitsers te worden gemolesteerd en eventueel aan Duitse voorschriften te moeten gehoorzamen. Dit gevaar werd niet denkbeeldig genoemd, want, naar medegedeeld werd, reeds waren enkele teruggekeerde onderwijzers door de Duitsers “ingerekend” en aan het werk gezet op bureaus en dergelijke, onder politietoezicht. En bovendien heerst vooral op het platteland van België en in de kleine plaatsen eigenlijk absolute hongersnood. Zo stonden er bv. in de omstreken van Mechelen 15 meelmolens, die thans alle vernield zijn; in de wei loopt geen beest meer, zelfs geen schaaap, geit of varken. De mensen leven van de vruchten die zij uit het veld halen.

Ook bestaat er volstrekt geen zekerheid, dat aan de teruggekeerde onderwijzers hun salaris zal worden uitbetaald.

Desniettemin neemt het Internationaal Bureau het standpunt in, dat de terugkeer der Belgische onderwijzers, als hun gemeentebestuur hen oproept, nodig is. Vooreerst verplicht hun ambtseed hen daartoe. Zij hebben gehoorzaamheid gezworen aan alle instellingen van de staat en de Duitsers erkennen de gemeentebesturen nog als organen van het Belgisch gouvernement. Alleen het militair gezag wordt door hen

uitgeoefend. Maar bovendien meent het bureau, dat een onderwijzer, vooral op de dorpen, waar hij de vraagbaak en leidsman is, de morele verplichting heeft, met de bevolking het leed, dat thans in België geleden wordt, door te maken. Het is ook beter, dat de kinderen onderwijs hebben dan dat zij in ledigheid blijven rondlopen.

In deze geest heeft de Heer Otto ter vergadering de kwestie uiteengezet. De terugkeer van geregelde toestanden in België dient zoveel mogelijk bevorderd. Maar aan de andere kant is het volkomen begrijpelijk, dat vele Belgische onderwijzers niet terug willen, behalve dan naar Antwerpen en omgeving en enkele andere plaatsen. En de meesten, die terugkeren, doen het zonder gezin. Hun vrouwen en kinderen blijven ten onzen laste.

De vergadering drong er nu bij de heer Otto sterk op aan, dat hij een onderzoek in België zou instellen naar de schooltoestanden in de verschillende gemeenten. Men wilde te weten komen, of de scholen heropend worden, of de salarissen geregeld zullen worden uitbetaald, ook de achterstallige, sinds augustus van dit jaar, enz. Tevens wenste men, dat de heer Otto zich in verbinding zou stellen met de Duitse autoriteiten in België om te vernemen of en welke zekerheid kan worden verschaft, dat de onderwijzers, die terugkeren, geen molest zullen ondervinden, niet in hun vrijheid van beweging zullen worden belemmerd en niet gedwongen zullen worden tot diensten waarvoor zij zich niet beschikbaar willen stellen. En in de derde plaats droeg men hem op, zich te wenden tot het Belgisch gouvernement te Havre om te trachten zekerheid te krijgen omtrent de uitbetaling der salarissen, al of niet door bemiddeling der gemeentebesturen, en om te zorgen, dat een ontslag, aan een onderwijzer verleend, die niet op tijd op zijn post

heeft kunnen terugkeren (dus in geval van overmacht) niet gehandhaafd wordt.

In verband met deze opdracht heeft, naar wij verder vernemen, de heer Otto, als secretaris van het Internationaal Bureau, zich tot onze regering gewend, 1° om een aanbeveling te krijgen voor de Duitse autoriteiten voor zichzelf en voor zijn collega de heer Van der Vos te Amsterdam, penningmeester van het Internationaal Bureau, die hem zal vergezellen; 2° om van onze regering opdracht te krijgen een onderzoek in te stellen naar de schooltoestanden in de Belgische gemeenten. Een en ander is door onze regering bereidwillig verleend. Voorts heeft de heer Otto door de bemiddeling van de minister van buitenlandse zaken zich in verbinding gesteld met de Belgische gezant en door diens tussenkomst met het Belgische gouvernement.

Waarschijnlijk gaat de heer Otto met zijn collega eerst naar Brussel, om van de Duitse gouverneur van België de nodige medewerking te ontvangen ten einde hun onderzoek te kunnen instellen in Mechelen, Leuven, Luik, Namen en omstreken, in Diest, Aarschot en andere kleine plaatsen en voorts, zo mogelijk, ook Brugge en Gent te kunnen bezoeken.

Naar ons gemeld wordt, had het internationaal Bureau van Onderwijzersverenigingen, dat tot maandag vóór acht dagen fl. 4000 had verzameld ten behoeve der Belgische onderwijzers, nog toezeggingen te samen tot een bedrag van stelling nogmaals fl. 4000. De medewerking uit het buitenland is zeer bevredigend. Zo zond de Norges Lorer Verlag 1000 kronen als eerste bijdrage, terwijl de Deense onderwijzersvereniging berichtte nog niet te kunnen bepalen hoe groot haar bijdrage zal worden, doch reeds enige duizenden kronen te hebben bijeen gebracht.

Het Internationaal Bureau van Onderwijzersverenigingen heeft op het ogenblik de Belgische onderwijzers, die uitgeweken zijn, op kaartregisters gebracht. Eén register bevat alfabetisch de namen der onderwijzers; een tweede alfabetisch de namen van de plaatsen van herkomst der onderwijzers; een derde alfabetisch de namen van de Nederlandse gemeenten, waar zij thans verblijven.

Zodoende kunnen de Belgische onderwijzers, op hun aanvraag, van het Bureau opgave krijgen van de verblijfplaatsen hier te lande van al hun collega's op hun standplaatsen in België, zodat voor elke Belgische gemeente de onderwijzers gemeenschappelijk omtrent hun terugkeer en omtrent verdere stappen, in verband daarmee bij de plaatselijke autoriteiten te doen, kunnen beslissen.

11 november 1914

Uit Hansweert meldt men ons:

Vandaag zijn hier aanmerkelijk meer vluchtelingen uit Antwerpen aangekomen dan de laatste dagen.

De stoomboten Lady en Telegraaf III hebben heden ruim 100 Belgen naar Antwerpen vervoerd.

Het comité alhier voedt nog 3500 vluchtelingen.

Onderwijs voor Belgische kinderen.

Ten behoeve van de ruim duizend kinderen (van 7-17 jaar) in het Centraal Doorgangshuis voor Belgische vluchtelingen alhier, zal in de loods der Stoomvaartmaatschappij Nederland op de IJ-kade, het benedenlokaal tot school worden ingericht. Er zullen voor dat doel banken, schoolborden en allerlei andere schoolbehoeften en hulpmiddelen voor het onderwijs door de gemeente in bruikleen

worden gegeven. Natuurlijk zal er geen sprake kunnen zijn van normaal onderwijs, maar wel zullen de kinderen met onderwijs worden bezig gehouden.

Onder oppertoezicht van de oud-hoofdcommissaris van politie de heer Hordijk (die naar men weet de directie over het Centraal Doorgangshuis voert) zal de leiding van de school waarschijnlijk worden opgedragen aan een der oudere Belgische onderwijzers, die hier ter stede vertoeven. Onder hem zullen werkzaam zijn andere onderwijzers, zowel Nederlanders als Belgen, en verschillende particulieren, die zich met Toynbee-arbeid bezig houden, o.a. mevrouw G. M. den Tex-Boissevain en mevrouw Tellegen.

Natuurlijk geldt het hier een noodregeling.

De wethouder voor het onderwijs, de heer Den Hertog, heeft zich persoonlijk voor het tot stand komen van deze inrichting veel moeite gegeven.

Steun van Belgische en andere slachtoffers.

De afdeling huisvesting van het Nederlandse Comité tot Steun van Belgische en andere slachtoffers te Amsterdam heeft haar bureau verplaatst van Rokin 73 naar Rokin 91, telefoon 5386 Noord.

Gaarne worden aan dit adres ingewacht aanbiedingen van particulieren of comités, wonende buiten de stelling van Amsterdam, die aan uitgewekenen huisvesting kunnen verschaffen.

Uit Roosendaal meldt men ons:

Er bevinden zich in deze gemeente thans ongeveer 6000 vluchtelingen, van wie er ongeveer 1600 zijn ondergebracht in de voormalige suikerfabriek Java en ongeveer een 1700 bij

verschillende particulieren. Dit zijn allen minvermogenden, die dus dagelijks van voedsel moeten worden voorzien. De anderen hebben bij particulieren kamers gehuurd.

Van het begin van het bombardement van Antwerpen af tot 1 dezer werden hier in het gasthuis verpleegd ruim 140 zieken, met te samen 1071 ziekendagen. Er werden in oktober 68 kinderen geboren en er kwamen 47 sterfgevallen voor.

Nu de winter nadert, is er een zeer dringende behoefte aan warme kledingstukken.

Het is te betreuren, dat vanuit Havre de Belgische ministers onlangs door een verordening aan de jonge Belgen van 18 tot 30 jaar oud bevolen hebben over onzijdige staten, hier is vooral van Holland sprake, naar Engeland en vandaar naar Frankrijk te gaan. Verscheidene in het Frans gedrukte en in Holland verspreide nieuwsbladen hebben dit bevel opgenomen en getracht het in de provincies binnen te smokkelen. De meeste dezer bladen zijn in handen der politie gevallen.

Ik roep de aandacht van al de jonge Belgen der provincie van 18 tot 30 jaar oud, daarop dat ze door het bovenvermelde decreet van de Belgische ministers te volgen, zich zeer strafbaar maken.

Ik ben daarom gedwongen, in zulke gevallen zonder toegevendheid op te treden en ik heb vandaag besloten, dat jonge Belgen, van 18 tot 30 jaar oud, tot verdere bevelen de grens naar Holland niet meer mogen overtrekken, tenzij die jongelingen een pas kunnen tonen door de burgerlijke gouverneur of door mij af te geven.

12 november 1914

Onderwijs voor Belgische kinderen.

Het onderwijs aan de Belgische kinderen in het centrale doorgangshuis voor vluchtelingen hier ter stede zal vrijdag aanstaande beginnen. De ruim duizend kinderen zullen worden ingedeeld in klassen van 50. Als hoofd zal optreden de Belgische onderwijzer Lambrechts. De dames Tellegen-Fock en Den Tex-Boissevain zullen het toezicht hebben over de afdeling spel, fröbelen en handenarbeid. Negen Belgische onderwijzers en enige Amsterdamse onderwijzeressen zullen de Heer Lambrechts bijstaan.

De schooltijden zullen zijn van 9 u 30 tot 11 u 30 's voormiddags en van 2 tot 4 uur 's namiddags (ook 's woensdags en 's zaterdags). 's Voormiddags zal er onderwijs in hoofdvakken worden gegeven, 's namiddags afwisselend onderwijs en ontspanning. Wat de aard van het onderwijs betreft, zal zoveel mogelijk met de Belgische gewoonten rekening worden gehouden.

Naar het Goudasche Dagblad verneemt, is Gouda thans ook aangewezen door de regering als plaats, waar een wintervluchtelingenkamp zal zijn gevestigd. Er zijn daar in Ons Genoegen nu nog 800 vluchtelingen, onder wie 113, die te voren in Haastrecht waren ondergebracht.

De regeringscommissaris in het Vluchtoord Legerplaats bij Oldebroek, dr. Hendrik Muller bericht, dat zij die trots zijn herhaalde verzoeken voortgaan met vluchtelingen naar dat vluchtoord te zenden zonder verlof van de minister van binnenlandse zaken, zich blootstellen aan afwijzing van die vluchtelingen.

Voorts wijst hij, naar aanleiding der talloze bij hem inkomende navragen betreffende de aanwezigheid in het vluchtoord van bepaalde militairen, erop, dat Oldebroek nog geen interneringskamp is en dat ook in het nieuwe vluchtelingenkamp, dat te Nunspeet wordt gebouwd en onder zijn bevelen zal staan, geen militairen zullen worden opgenomen.

13 november 1914

De inzameling, die de Berlingske Tidende, van Kopenhagen, voor de Belgische vluchtelingen in ons land houdt, had dinsdag 193.647 kronen opgebracht, dit is ongeveer fl 127.800.

Andere Deense bladen hebben mede voor de inzameling van de Berlingske Tidende gewerkt.

Dinsdag zond het blad 75.000 kronen, al eerder had zij 110.000 kronen gezonden, aan het Nederlandse ministerie van buitenlandse zaken, dat op zich heeft genomen om het geld onder de comités te verdelen en het te bestemmen waar het het hardste nodig is.

De heren Percy Alden en Arnold S. Rowntree, beiden leden van het Engelse parlement, alsmede de heren E. Richard Cross en B. Rowntree, allen leden van het Engelse comité tot steun van Belgische vluchtelingen hebben heden, begeleid door dr. Frans van Cauwelaert, te Amsterdam een bezoek gebracht aan het bestuur van het Nederlandse comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers.

De afgevaardigden worden door de voorzitter mr. Th. Stuart te zijnen huize ontvangen. Daar had een conferentie plaats ter bespreking van de belangen der Belgische vluchtelingen. Bij deze

bespreking waren ook tegenwoordige de heren J. Th. Boelen en Bern. J. Veldhuis, secretarissen van het comité.

Een bezoek werd gebracht aan de afdelingen huisvesting en kleding van het comité, waar onderscheidelijk de dames de Booy-Boissevain en de Bruijn van Melis Mariekerke-Taets van Amerongen de gevraagde inlichtingen verstrekten. Vervolgens werden de loodsen aan de IJ-kade bezocht.

14 november 1914

De Amerikaanse gezant in Den Haag heeft ten behoeve der Belgische vluchtelingen in Nederland ontvangen: fl 3500 van de Singer Manufacturing Company te New-York en fl 25.000 van het Rode Kruis in Amerika.

Het ligt in de bedoeling een groot gedeelte van deze gelden te bestemmen tot bekostiging van de herstelling van de verwoeste woningen van Belgen, die uit kleine plaatsen naar ons land gevlucht zijn.

Amsterdam. Voor de Belgische slachtoffers.

Naar bekend is, heeft het Nederlandse Comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers het plan opgevat tot het houden van een vluchtelingendag over het gehele land. Voor Amsterdam is thans, met goedkeuring van het gemeentebestuur, als datum voor deze vluchtelingendag vastgesteld maandag 30 november a.s. Dan zullen de voorbijgangers voor de minimumprijs van 10 cent toepasselijke speldjes te koop worden aangeboden. Ofschoon reeds tal van jongedames zich bereid hebben verklaard, zich met deze verkoop te belasten, ziet het comité aan het secretariaat, Kalverstraat 61, gaarne aanbiedingen doen.

In totaal heeft het comité thans aan giften ontvangen fl 281.312, 5076 frank en 198 mark.

's Gravenhage.

Bij gelegenheid van de naamdag van koning Albert van België zal morgen een deputatie uit de Belgische vluchtelingen te Haarlem hier ter stede worden ontvangen door de gezant van België, ter aanbieding van een huldeblijk.

Dit huldeblijk zal bestaan uit een in leder gebonden portefeuille, waarin een opdracht gekalligrafeerd door de heer C. A. Luitingh te Haarlem. De opdracht bevat allereerst de wapens van België en Haarlem en verder luidt de opdracht:

Aan zijne majesteit Albert, Koning der Belgen,

Majesteit: In deze voor ons dierbare vaderland droeve dagen, achten uw Belgische onderdanen, te Haarlem gevlucht, meer dan ooit zich verplicht, bij gelegenheid Uwer Majesteits naamdag hun gevoelens van afhankelijkheid te vertolken. Zij brengen Uwe Majesteit en Hare Majesteit, onze eerbiedige Koningin hun nederige hulde voor al de opofferingen die Uwe Majesteiten zich voor het vaderland getroosten en bidden God, dat Hij voorspoed moge geven op Uw Koninklijk streven: onze dierbare geboortegrond weer vrij en onafhankelijk te maken.

Leve de Koning, Leve de Koningin; Leve België.

In de rooms katholieke kerk van de H. Jacobus in de Parkstraat is een stille mis opgedragen voor de zielenrust van Henri graaf d'Oultremont, in leven majoor bij het regiment Belgische grenadiers, onlangs in een der gevechten in Ieper gesneuveld.

De lijkdienst werd bijgewoond door de echtgenote van de gevallene, douairière gravin d'Oultremont en hun kinderen, graaf Ph. d'Oultremont, secretaris bij de Belgische legatie alhier, broeder van wijlen de hoofdofficier, de Belgische gezant, baron Fallon, andere leden van het gezantschap, en door vele belangstellenden, onder wie de gezant van Italië alhier, de kapitein van het korps grenadiers, graaf de Ribaucourt, geïnterneerd te Amersfoort, aan wie verlof verleend was om zijn chef deze laatste hulde te brengen, en voorts vele Belgische families die hier vertoeven en eenvoudige Belgische vluchtelingen.

Gevluchte Belgische onderwijzers.

De heren P. Otto, lid van de tweede kamer te Bloemendaal en Ph. v. d. Vos, onderwijzer te Amsterdam, vertrekken a.s. maandag als gedelegeerden van het Bureau International de Fédérations d'Instituteurs naar België om te onderzoeken, in hoeverre de terugkeer van de Belgische onderwijzers naar hun standplaatsen mogelijk en nodig is.

Op verzoek van de Nederlandse regering heeft de Duitse gezant bij ons hof de beide heren bij de Duitse gouverneur in België geïntroduceerd.

Het plan is, de reis te doen over Aken naar Brussel, tenzij mocht blijken, dat de verbinding Roosendaal-Antwerpen-Brussel hersteld is.